ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻՕՆ Կ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻՕՆՆԵՐԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ

ԲԱՑՎՈՒՄ Է Միասեռ ուսուցում տղաների և աղջիկների. 3-րդ ԴԱՍ.

Ընդունելութիւնը այբբենական, սաորին և բարձր պատրաստականները, 1-ին և 2-րդ դասարանները օգոստոսի 31-ին, սեպտ. 2,3,4-ին, առաւօտեան ժամը 9-ից, մաղթանքը՝ սեպտ. 5-ին: Ուսման սկիզբը՝ սեպտ. 6-ին:
ՍԵՐԳԻԷՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂ. ՍԵՓ. ՏՈՒՆ 20. (18,21,24,27,29,31օ. 1) 634. 8—8

ՈՒԹԴԱՍԵԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ Լ. Փ ՊԵՏՐԱՇԵՎՍԿԱՅԱՅԻ

(Միքայէլեան պր. № 170)

Առևտրական դպրոցի լիակատար իրաւունքներով՝ ներկայացնում է միջնակարգ կրթական հաստատութիւն, որի մէջ սովորողները ստանում են աւ. միջն. կրթութիւն և դպրոցից տրված վկայագրով մտնում են բարձր կրթական հաստատութիւնները. արժանաւորագոյնները պարգևատրվում են ոսկէ և արծաթէ մէդալներով աւարտման ժամանակ:
ՕԳՈՍՏՈՍԻ 15-ԻՑ ԲԱՑՎԱԾ Է ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐ. 1, 2, 3 և 4-րդ ԴԱՍԱՐ.:
Քննութիւնները օգոստոսի 25-ից ամէն օր ժամը 9—2-ը:

ԴՊՐՈՑ-ՊԱՆՍԻՕՆ եւ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Տիկ. ԵՐ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ
БЕБУТОВСКАЯ УЛ. № 5.
(18-երորդ տարի)
Ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից, պարապմունքը սեպտեմբերի 2-ից:
Գիշերօթիկներ սահմանափակ թւով:

Առաջնակարգ մեծ ցիրկ ԵՂԲ. ԵՍԻԿՕՎՍԿԻՆԵՐԻ

Միքայէլեան փող., Մուշտայիդ այգու մուտքի մօտ, սեփ. ամ. շինութիւն:
ԱՅՍՕՐ, կիրակի, սեպտ. 1-ին կը կայանայ երկու մեծ տօնական ներկայացում հաչակաւոր ցիրկային դերասանների մասնակցութեամբ: ՑԵՐԵԿՈՎ համբաւաւոր կներով ՅԱՏԿԱՊԷՍ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ և ԱՇԱԿԵՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ձոխ ներկայացում: Երեխաները կը հեծնեն խչուկներ ձրիաբար: Ցիրկի վարչութիւնը ԱՅՍՕՐ ցիրկ է հրաւիրում բոլոր ապաստարանների երեխաներին ձրի: Ցեր. ներկ. սկիզբն է ժ. 2½-ին: ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ հսկայական տօն-ուրախութիւն: Ցիրկային արհեստի վերջին չտեսվը: Օդի յայտնի արքաներ «4 սատանան» կը մնան շատ կարճ ժամանակ և ԱՅՍՕՐ կը կատարեն նոր ձևեր: Հանդէս կը գան ուրախ տրամադրութիւն ստեղծող Վինչէնցօ եղբայրները, Ռօբերտս ծաղրածուն իր խչուկի և շան հետ, իտալացի յայտնի լարախաղացներ Դէլլա Կազօն, Էլլան և Կարլին, ձիարշաւ Ժօզէֆան, Բրօկարսը: Երեկ. ներկ. սկիզբն է ժամը 8½-ին:

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ.
ПОЛНОМѢРНЫЕ
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(Գ.Կ.) 357. 50—34

ԲԺԻՇԿ
ՑՈՒՑԱՆԻԿ ՆԱԲԱԹԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ կանանց և մանկաբարձութեան վերաբերեալ ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. ժամը 5—6-ը:
Հասցէն՝ Բոլշէվսկայա № 1.

ԿՆՍԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բոլշէվսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով:
Ընդունելութիւն կանացի, ներքին և մանկական հիւանդութիւն ունեցող երթևեկ հիւանդների, ամէն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը:
Ընդունելութիւն պրօֆ. Մ. Ս. Սուբբոտինի կողմից վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը:

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Յարութիւնեան. Ն. Ն. Վեսելովզօրով, Վ. Ա. Զակրժեվսկի, Ի. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նովիցկիյ, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Ջ. Ռամիկեան, Ա. Ր. Փիշէր, Ս. Պ. Շահպարոնեանց: Կօնսուլտանտ պրօֆեսսոր Մ. Ս. Սուբբոտին:
(Տ.Կ.) առ. 779 100—84

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

(ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ)

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՆ
Հայկական Դրամ. խմբակցութեան Թատերասիրաց խումբը
Մասնակցութեամբ դերասանների
ՍԵԶՕՆԻ ԲԱՑՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ
կը ներկայացնէ

ԺԱՅՌ

Դրամա 4 արար. հեղ. Վ. Փափազեանի
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ՝ տ. տ. Աբովեան-Ցէցխանովա, Զաբէլ, Լիւսի-Սեւումեան, Ցամիկ, պ.պ. Գալստեան, Գաւրօշ, Լազարեան, Խուդանեան, Ղուշչեան, Ծօնեան, Յարութիւնեան II, Ռուսեան, Սարեան, Սերժ, Ստամբօլցեան Տ., Տէր-Գրիգորեան, Օհանեան, Սեւումեան և ուրիշները:
Սկիզբը 8½ ժամին երեկոյեան
Ռեժիսեօր՝ ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամներ
Գ. ԵՐԻՑԵԱՆ և Մ. ՍՏԱՄԲՕԼՑԵԱՆ
(առ.) 712. 2—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Օգնական Prof. Posner-ի
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրօֆ. Պօզնէրի կլինիկայի մէջ: Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ:
Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(Կ.) առ. 830. 0—38

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԻՒՐԵՐԸ

Մեզ մօտ հիւր են եկել գիտական ճանապարհորդներ:

Բեռլինի գիւղատնտեսական բարձրագոյն դպրոցի պրօֆեսոր Աուհագէն, որ արդէն մի որոշ աստիճան ծանօթ է Ռուսաստանի և Կովկասի տնտեսական պայմաններին, գլուխ է կանգնել մի գիտական արշաւանքի, որին մասնակցում են երկու տասնեակ ուսումնասէրներ, և այցելել է մեր երկիրը մի շարք գիտողութիւններ և հետազօտութիւններ անելու նպատակով:

Նրանք արդէն եղել են Սև-Ծովեան շրջանում և Բօրժօմի ու Աբասթումանի կողմերում, ժողովել են իրանց հետաքրքրող նիւթեր և այժմ մուտք են գործում դէպի Անդրկովկասի միւս մասերը:

Թիֆլիսում նախնական մի քանի ուսումնասիրութիւններ անելուց յետոյ նրանք կը ճանապարհվեն դէպի Վլադիկավկազ, որտեղից կանցնեն դէպի Կասպից ծովի ափերը և նորից մուտք գործելով Անդրկովկաս՝ կայցելեն Բագուն, Գանձակը, Զուռնաբադի հակաժանտախտային կայարանը և կը գան դարձեալ Թիֆլիս, ուղևորվելու դէպի Երևանեան նահանգը:

Պրօֆեսոր Աուհագէնի ճանապարհորդութիւնը և նրա ժողոված տեղեկութիւնները կունենան իրանց թէ գիտական և թէ գործնական նշանակութիւնը: Ներկայումս, երբ Արևմտեան Եւրոպան մեծ հետաքրքրութիւն է ցոյց տալիս դէպի այն ամէն հանգամանքները, որոնք կարող են նպաստել համաշխարհային առևտրի և արդիւնագործութեան զարգացման, երբ մօտեցել է ռուս-գերմանական դաշնագրի վերանորոգման ժամանակը և երբ ինքը Կովկասը պատրաստվում է հաղորդակցութեան մէջ մտնել մի կողմից Հնդկաստանի և հարաւային ծովերի հետ, իսկ միւս կողմից Փոքր Ասիայի և եւրոպական համաշխարհային առևտրի շուկաների հետ, գնահատելի է և առանձին ուշադրութեան արժանի ամէն մի ձեռնարկութիւն, ամէն մի ուսումնասիրութիւն, որը կարող է նպաստել պարզելու մեր տնտեսական առաջադիմութեան ուղիները և այն դերը, որը կարող է կատարել մեր երկիրը համաշխարհային տնտեսական փոխադարձութեան մէջ:

Ցանկալի է, որ մեզ մօտ եկած հիւրերը ամէն տեսակ յարմարութիւններ գտնէին իրանց վրա վերցրած յանձնարարութիւնը լիակատար կերպով կատարելու և մեր երկրի վերաբերեալ տնտեսական խնդիրները ուսումնասիրելու: Եւ մենք յոյս ունենք, որ մեր երկրի զանազան մասերում գտնվող ինտելիգենտ ույժերը, որոնք առիթ կունենան հանդիպելու իրանց շրջաններում գիտական արշաւանքի անդամներին, կը հայթայթեն այն բոլոր տեղեկութիւնները, որոնք պիտանի կը լինեն մեր տնտեսական կեանքի պատկերը պարզելու համար:

Ա. Քալանթար

Կ. ՊՕԼՍԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Սեփական հեռագիր)

Կ. Պօլիս, 30 օգոստոսի

Այսօր, ուրբաթ, օգոստոսի 30-ին, հայոց ազգային երեսփոխական ժողովը ձեռնակեց Թիւրքահայոց պատրիարքի ընտրութեան: Ժողովին մասնակցում էին 75 երեսփոխաններ:

Գաղտնի քուէարկութեամբ և 63 ձայներով ընդդէմ 12-ի՝ Դիարբէքիրի առաջնորդ Զաւէն եպիսկոպոս Տէր Եղիաեան ընտրվեց պատրիարք:

Շառայլ

—

Նորընտիր պատրիարքի մասին կենսագրական ընդարձակ տեղեկութիւնները թողնելով յաջորդ անգամին՝ առ այժմ պէտք է է հաղորդենք հետևեալը:

Արշարունի պատրիարքի հրաժարումից յետոյ Թիւրքահայ եկեղեցականութեան մէջ պատրիարքական գահի արժանաւոր թեկնածուներ հանդիսանում էր միայն եպիսկոպոսների մի շատ սահմանափակ թիւ՝ Օրմանեան, Դուրեան արքեպիսկոպոսները և Բարգէն, Զաւէն, Սմբատ եպիսկոպոսները: Տարակոյս չը կայ, որ ամէնայարմար և արժանաւոր ու ձեռնհաս կանդիդատը, մանաւանդ հայկական հարցի ներկայ դրութեան մէջ, Օրմանեան սրբազանն էր, բայց որովհետև հակառակութիւնը նրա դէմ «Դաշնակցութիւն» կոչված կուսակցութեան կողմից սաստիկ էր և ներկայ հանգամանքներում անհրաժեշտ էր չը տեսնել նոր պատրիարքի շուրջը կուսակցական կռիւներ, անհամաձայնութիւններ, ուստի Օրմանեան սրբազանի կանդիդատութիւնը թողնվեց: Նոյն նկատումներով թողնվեց և Դուրեան արքեպիսկոպոսի կանդիդատութիւնը, որի դէմ էին ոչ-դաշնակցականները: Սակայն Թիւրքահայ ժողովրդի ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը կամենար, ի հարկէ, որ պատրիարք ընտրվի մի եկեղեցական, որ, յամենայն դէպս, զերծ լինէր դաշնակցականների ազդեցութիւնից կամ համակրութիւնից: Այդ տեսակէտից Զաւէն եպիսկոպոսը, որի պայքարը դաշնակցականների դէմ մի քանի տարի առաջ գաւառներում՝ հանրածանօթ է, ամենայարմար անձն է, մանաւանդ որ իբրև վարչական և գործունեայ ու հայ ժողովրդի շահերին միանգամայն անձնուէր անձի ապացոյցներն ես տուել է իր առաջնորդութեան ժամանակ զանազան տեղերում և քաջ ծանօթ է հայ ժողովրդի դրութեան:

Ինչպէս գիտենք, եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնը նա ստացաւ Իզմիրլեան կաթողիկոսից:

Շնորհաւորում ենք Թիւրքահայերի աջող ընտրութիւնը:

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ՕՐ

ԵԱՐՕՍԼԱՎԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Գ. Ս. ԴՕՐՕԺՆՕՎԻ

ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ՊՐՈՍՊԵԿՏ, ԳԵՐՄ. ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԿԻՑ, ՀԵՌ. № 838.

Ներկայ շինութեան արմատական վերանորոգութեան պատճառով, որ լայնացնելու է ամբողջ խանութը, սեպտեմբերի 3-ից, երեքշաբթի օրվանից 12 օրով

ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ Է

ՄԵԾ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

բոլոր բաժանմունքներում

Մետաքսի և բրդի կտորների, մահուդի, դրապի և տրիկօյի, կտաւի և սեղանի սպիտակեղէնի, գունաւոր գործուածքների:
Պատրաստի սպիտակեղէնի տղամ. և կանանց, գուլպաների և զանազան կտորների, կահ-կարասիքի կտորների՝ պլիւշ և վարագոյրներ:

Գորգերի, վերմակների եւ բաշկիրնակների

ԱՀԱԳԻՆ ԶԻՋՈՒՄՈՎ,

ՄԻ ՔԱՆԻ ԱՊՐԱՆՔ ԿԸ ՎԱՃԱՌՎԻ ՈՒՂՂԱԿԻ

ՉԱՓԱԶԱՆՑ ԷԺԱՆ

Բազմաթիւ ամեն տեսակ մնացորդներ: ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔԻ ժամանակ խանութը բաց կը լինի առաւ. ժամը 9—2½ ցեր. եւ երեկ. ժամը 4—6½-ը:

Երկուշաբթի՝ էժան վաճառքի համար ապրանք պատրաստելու առիթով խանութը փակ կը լինի:

723. 1—1

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ ՕՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻՑ

—

Էրզրում, 23 օգոստոսի

Պահեստի զինուորների հաւաքումը շարունակվում է ուժեղ թափով: Զինուորակոչը կօշմարի նման ճնշում է և թիւրքին, և հային: Բոլոր ընտանեկան յարկերը անքում են այդ ցաւի տակ: Փախչողների, թագնվածների թիւը մեծ է:

Ոմանք վճարում են փրկանք 60 ոսկի. չի անցնում մի շաբաթ և նորից կանչում են զինուորացուին որպէս պահեստի, վճարում են երկրորդ փրկանքը՝ 40 ոսկի. անցնում է մի շաբաթ. կառավարութիւնը էլի է կանչում զինուորացուին որպէս երկրորդ կարգի պահեստի, և ահա էլի պէտք է վճարել փրկանք՝ 30 ոսկի:

Շատ ընտանիքների տնտեսական վիճակը վատացել է. մտել են պարտքերի տակ. տները գրաւ են դրել, որ փրկանքի գնով ազատեն իրանց զաւակին:

Կաշառակերութիւնը անհամեմատ չափերի

է հասել։ Պետական համապատասխան պաշտօնեաների շրջանում կազմվել է սինդիկա՝ կաշառակերութեան գործը կազմակերպված սիստեմով առաջ տանելու համար։ Մարդիկ համաձայնվել են իրար հետ, որոշել են կաշառքի սակագներ, իրանց դիմողներին դասաւորում են ըստ կատեգօրիայի և ըստ այնմ որոշում նրանցից ստացվելիք կաշառքի չափը։ Բացի այդ՝ 1 տարով զինուորութիւնը յետաձգելը տարբեր գին ունի, 5 տարովը տարբեր, կեղծ օդափոխութեան արտօնութիւն տալը, կեղծ հիւանդութիւններ հաստատելը, ամբողջովին զինուորական ծառայութիւնից ազատելը, սրանք բոլորը տարբեր-տարբեր գներ ունեն։ Գումարները նախապէս որոշված են արդէն. սակարկութիւն չէ ընդունվում երբէք։

Այս օրգանիզացիային մասնակցում են ստորին և միջին աստիճանի զինուորականներ, պետական, քաղաքային պաշտօնեաներ, զանազան կարգի միջնորդներ և այլն։

Շնորհիւ փրկանք վճարելու օրէնքի և դրան յարակից զեղծումների, հարուստների, ունևորների, ազդեցիկների զաւակները ազատվում են զինուորական ծառայութիւնից։ Զքաւորներին մնում է բաժին կամ փախուստ տալ արտասահման և կամ գնալ զինուորական ծառայութեան։

Շնորհիւ այս հանգամանքի, Թիւրք բանակը կազմված է լինում բացառաբար չքաւոր և աղքատ գիւղացի երիտասարդներից, ժողովրդի ստորին և տգէտ դասակարգից։ Եւ այդ է պատճառը, որ Թիւրքական բանակում մաքրութիւնը, առողջապահութիւնը, բաւարար սնունդը պակասում են միշտ, և բողոքներ չեն լինի երբէք, ու ոչ ոք էլ «վերևից» չի մտածում այդ բաների մասին։

Բուրմ

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻՑ

Վան, 16 օգոստոսի

Կարճկան գաւառը վերին աստիճանի կրիտիկական դրութեան մէջ է այսօր, երբ գրում եմ այս տողերը։

Ահա թէ ինչ է պատահել։

4—5 օր առաջ, յիշեալ գաւառում սպանվել է կեղանցի հաջի Մուսա բէյը, իր մի խալամի հետ. գաւառի հետ դեռ յարաբերութիւն չը լինելով, յայտնի չէ, թէ ովքե՞ր են սպանողներն և ինչ է սպանութեան շարժառիթը, բայց կառավարութիւնը վերագրում է այն՝ հայերին. թէ ինչ հիմունքներով, դեռ յայտնի չէ։

Մի քանի օրից ի վեր Վանից և Բիթլիսից հազարից աւելի զօրքեր են հասել Կարճկան ու իբր թէ ոճրագործներին հետամնդում են։ Որովհետև դէպքը պատահել է Եղեգիս հայ գիւղի սահմաններում, ուստի այդ գիւղը սաստիկ խուզարկութեան է ենթարկվել, նոյնպէս էլ միւս հարևան հայ գիւղերը։ Ինչ խօսք, որ խուզարկութիւն՝ նշանակում է ծեծ, հայհոյանք, ձերբակալութիւն և յետոյ թալան ու կողոպուտ. ուստի գիւղացիները այս գործի ու կալի ժամանակ իրանց կալ ու կութը թողած՝ փախել ապաստանել են լեռներում։ Կառավարական աղբիւրից հաղորդվում է, որ լեռներում ապաստանող հայերի և կառավարական զօրքերի միջև ընդհարումներ են եղել արդէն. ուրիշ անկախ տեղեկութիւններ չը կան. միայն՝ կարճկանցիները մի երկտողով անմիջական դարման են խնդրում և աւելացնում են, որ եթէ հիւպատոսներն ու հայոց առաջնորդը չը փութան երթալ դէպքի վայրը, գաւառը պէտք է իսպառ քանդվի։

Այս դէպքը քաղաքումս և ուրիշ տեղերում էլ սաստիկ յուզում ու վրդովումն է առաջ բերել. յուզվել են քիւրդերը, յուզվել են նաև Թիւրքերը. իսկ կառավարութիւնը, ասում են, դժուարանում է առաջ եկած յուզումը հանդարտեցնել։

Հաջի Մուսա-բէյը (չը շփոթել Մուշի հանրածանօթ Մուսա-բէյի հետ) քիւրդ ինտելիգենտ անձերից մէկն էր, ազգասէր ու խելացի։ Շէյխ սէյիդ Ալին, սէյիդ Թահան, նոյն իսկ Բէդիրխան-զադէները նրա խորհրդով էին ղեկավարվում։ Թէև նա Իթթիհադին էր յարած, բայց առաւելապէս հետամնդում էր քիւրդական ինքնավարութեան ծրագիրներին, և այդ նպատակով եղած խորհուրդներ ու շարժումները նա էր ղեկավարում։ Վերջին տարիներում մի քանի անգամ Կ. Պոլիս է երթևեկել ու վերադարձին միշտ միջոցներ էր գտնում առատ զէնքեր բերելու ու նրանցով զինելու քիւրդերին։ Ուրեմն հասկանալի է, թէ նրա մահը ինչքա՜ն մեծ նշանակութիւն է ստացել և ինչքա՜ն կառավարութիւնը մեծ իրարանցումի մէջ է ու 1000 զօրք է փութացնում Կարճկան։ Մինչ եթէ տասնեակ հայեր սպանվէին, մի հատ զօրք էլ չէին շարժեցնի իր տեղից. իսկ յամենայն դէպս բնաւ հաւատալի չէ, որ հաջի Մուսայի սպանողները հայերը լինեն. դա կառավարութեան կողմից մի անտեղի կասկածանք է հայերի նկատմամբ։

Կարճկանի անցկացրած այս տագնապի համար առաջնորդ Սարաճեան եպիսկոպոսը այսօր դիտողութիւն յայտնեց վալի Թահսին-բէյին ու պատասխան ստացաւ, որ հետամնդութիւնը ղեկավարում է ընդհ. դատախազը, որի պարկեշտութիւնը ծանօթ է, և թէ խստիւ պատուէրներ են տրվել, որ անմեղ ժողովրդին ոչ մի վնաս չը պատահի։ Վալին նորից շեշտել է, որ սպանողները հայեր են եղել, և մատնանշել է մի քանի կուսակցական երիտասարդների վրա։ Վաղը առաջնորդարանն էլ մի քահանայ է ուղարկում Կարճկան՝ հետևելու խուզարկող զօրքերին ու նրանց արարքների և մանրամասնօրէն դէպքի համար օրն օրին տեղեկութիւն տալու ազգ. վարչութեան։

Ադիլջեվազ գաւառից քաշված մի հեռագիր յայտնում է, որ Զիրաքլու գիւղացի մի հայ Դերէքէնդ գիւղի քիւրդերի կողմից սպանվել է։

Մարակ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

(Յօդուած «Daily Telegraph» թերթի)

Ռուսաց կիսապաշտօնական «Россія» թերթը առաջ է բերում այդ յօդուածը հետևեալ բովանդակութեամբ.

«Անցեալ աշնանից ի վեր շատ բան ցոյց էր տալիս, որ հայկական խնդիրը վերաբացվելու վրա էր։ Բայց այժմ շարժումը Կ. Պոլսի կառավարութեան դէմ, հաւանօրէն, աւելի լուրջ է, քան 1894—95 կրիտիկական տարիների մէջ։ Հայերն այն ժամանակ ծառացան համիդեան տէրրորիզմի դէմ, և նրանց շարժումը յեղափոխական բնաւորութիւն ունէր։ Թիւրքիան կարծեց, թէ բաւական է փոփոխել վարչական մեթօդը, և շարժումը կը դադարէ։

«Այժմ, 1908 թ. յուլիսեան յեղափոխութիւնից յետոյ, Թիւրքաց կառավարութիւնը, ըստ երևոյթին, մտադիր է աւելի վճռական բարեփոխութիւններ մտցնել, այնպիսիներ, որոնց մասին այն ժամանակ երազել չէին կարող։ Բայց, չը նայելով դրան, հայերը հասկանում են, որ իրանց դրութիւնը այժմ աւելի լաւ չէ, քան հին ռէժիմի ներքոյ, և որ ոչ մի բարւոքումն չէ կարելի սպասել կայսրութեան ներսում։ Ուստի, եթէ մօտ ապագայում ոչ մի բարենորոգութիւն չը լինի, հայերը կը գան այն գիտակցութեան, թէ անհրաժեշտ է բաժանվել Թիւրքիայից։ Նրանք իրանց դժգոհութիւնը այլ ևս չեն արտայայտում անկարգ ապստամբական բռնկումներով և յեղափոխական սխրագործութիւններով. այդ դժգոհութիւնը արտայայտվում է այժմ իրանց պետ Կաթողիկոսի կողմից, որ ապրում է Էջմիածնում, ռուսաց հողի վրա, որ ղեկավարում է Կ. Պոլսից՝ պատրիարքի և ազգային ժողովի միջոցով։ Հասկանալի է, որ այդպիսի չափաւոր ուղղութեան տէր մարդկանց և ընկերութիւնների գտած աջակցութիւնը եւրօպական արտաքին գործերի մինիստրութիւնների կողմից աւելի լուրջ կը լինի, քան այն աջողութիւնը, որ ձեռք բերին յեղափոխական պարագլուխները 18 տարի առաջ։

«Տեղի ունեցաւ մեծ կարևորութիւն ունեցող մի դէպք. դա հայերի հաշտութիւնն էր Ռուսաստանի հետ։ Վերջին եօթը տարին՝ Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվը հետևողաբար աշխատում էր գրաւել իր կառավարութեան ներքոյ գտնվող 1.600,000 հայերի համակրութիւնը։ Անցեալ տարի ինքը Կաթողիկոսը գնաց Պետերբուրգ և ստացաւ Ցարի ձեռքից ռուսական ամենաբարձր շքանշանը։ 1906 թ. հայկական ապստամբական շարժման դէմ մղված կռւի բոլոր հետքերը չքացան։ Եկեղեցական կալուածները վերադարձվեցին իրանց օրինական տէրերին, հայկական ընկերութիւնները թոյլատրվեցին, խրախուսվում է հայ գրքերի և լրագիրների տպագրութիւնը և այլն։

«Եւ այդպէս՝ հայկական շարժումը, որ 18 տարի առաջ չունէր կազմակերպութիւն, նպատակ, պարագլուխներ և արտաքին ուժեղ աջակցութիւն և որ հանդիպում էր իշխան Լօբանովի գաղտնի դիմադրութեան, որովհետև սա վախենում էր հայկական Բուլգարիայի հնարաւորութիւնից,—այսօր հանդէս է գալիս 3,000,000 ժողովրդի խտացած զանգուածով, որի կէսը ապրում է իր հողերի վրա, որոնք տարածվում են Ադանայի շրջանից մինչև ռուսական Անդրկովկասը, մի զանգուած, որ կանգնած է օսմ. կառավարութեան դէմ և միահամուռ պահանջում է բարենորոգումներ. այդ զանգուածն ունի այժմ պարագլուխներ յանձին Կաթողիկոսի, պատրիարքի և ազգ. ժողովի և աջակցութիւն է գտնում հզօր Ռուսաստանից։ Այսպէս է փոփոխութիւնը։

«Անցնելով հայերի պահանջներին՝ լրագիրը ասում է, որ այդ պահանջներից գլխաւորը հանդիսանում է այն, որ օսմ. կենտրօնական կառավարութիւնն իրական ապահովութիւն տայ քիւրդ ժողովրդի աւազակութիւնների դէմ և ներմուծէ ապակենտրօնացման և տեղական կառավարութեան սիստեմները։ Անցեալ աշնան՝ պատրիարքը նոր քայլեր արեց, բայց առանց հետևանքի, ուստի ի նշան բողոքի՝ հրաժարական տուեց։

«Այս տարւայ մայիսին ազգ. ժողովը կազմեց մի յիշատակագիր՝ դրդելով Թիւրքական կաբինէտը՝ ձեռնարկել ցանկալի միջոցներին։ Բայց Մահմուդ Շէվքէթ-փաշան պատասխանեց. «Քիւրդերի աւազակութիւնները դադարեցնելու համար՝ մեզ պէտք են մարդիկ և դրամ. մինչև որ չը հարթվի դրութիւնը Բալկաններում, մենք չենք կարող մեր ոյժերը յետ քաշել Եւրօպայից»։ Այդպիսով՝ հայերին առաջարկվեց սպասել։ Բայց նրանք առաջ էլ էին լսել այդպիսի պատասխաններ։

«Այդպիսի հանգամանքներում՝ տեղի ունեցաւ Ռուսաստանի միջամտութիւնը։ Ցաւոք, սկզբի Սազօնօֆը իր վրա նախաձեռնութիւն վերցրեց և առաջարկեց կաբինէտներին՝ յանձնարարել Կ. Պոլսի իրանց դեսպաններին՝ կազմելու ռէֆօրմների ծրագիրը՝ 1895 թ. մայիսի յիշատակագրի հիման վրա, որը մշակել էին այն ժամանակ ֆրանսիական, ռուսական և բրիտանական դեսպանները, բայց որը բաւականաչափ աջակցութիւն չը գտնելով մեծ պետութիւններից՝ չը կարողացաւ իրագործվել։ Ծրագրի էութիւնն էր՝ կազմակերպել միջազգային կօնտրօլ։

«Հասկանալի է, որ մեծ պետութիւնները լրջօրէն կը վերաբերվեն հայկական հարցին, ի նկատի ունենալով ոչ միայն նրա տուեալները, այլև ղեկավարվելով իրանց սեփական շահերով։ Ցայտնի է, որ մեծ թւով հայեր կան Ադանայի և Ալէքսանդրէտի շրջաններում, որոնք երբեմն կոչվում են Փոքր Հայաստան։ Այն շրջանները, որոնց համար պէտք է մշակվեն ռէֆօրմները, կտրում են Բաղդադի երկաթուղու գիծը, ուստի հայկական հարցի մէջ խորապէս շահագրգռված է Գերմանիան։

«Նորերս այդ առիթով,—նկատում է «Россія» թերթը,—գետեղված էր մի նկատողութիւն, ուր բերված էր քաղուածք մի հայ լրագրից, մի յօդուածից, որ գրել էր մի յայտնի գերմանացի միսիօնար։ Այդ քաղուածքից երևում է, որ գերմանացիները շատ մօտիկ են՝ հաստատելու այսպէս ասած հոգևոր խնամակալութիւն հայերի վրա և ենթադրում են իրանց ձեռքն առնել այդ նպատակով հայերի լուսաւորութիւնը, բանալով հայկական դպրոցներ՝ բարձր, միջնակարգ և ստորին»։

«Որովհետև Բ. Դուռը պարտաւորվել է բարենորոգել Հայաստանի կառավարութիւնը ոչ միայն Ռուսաստանի հետ կնքած Սան-Ստեֆանօյի դաշնագրի և Անգլիայի հետ կնքած Կիպրոսի դաշնագրի զօրութեամբ, այլ և Բերլինի դաշնագրի մի յօդուածի զօրութեամբ, որի տակ ստորագրել են բոլոր մեծ պետութիւնները,—շարունակում է «Daily Telegraph»-ը,- ուստի բոլոր կաբինէտները միակերպ իրաւունք ունեն մասնակցել բանակցութիւններին։

«Մի քանի շաբաթ առաջ հաւաքվեցին բոլոր դեսպանատների թարգմանները՝ քննելու ռուսաց դեսպանատան առաջին թարգման Մանդելշտամի առաջարկութիւնները։ Գերմանիան և Աւստրիան, իբրև հակակշիռ այդ ծրագրի, նպաստում են Թիւրքական կառավարութեան մշակած ընդհանուր ռէֆօրմների ծրագրին, իբրև հիմք բանակցութիւնների համար։ Բայց Ռուսաստանը դէմ է, որ օտարազգի (եւրօպացի) անձինք պաշտօն վարեն Թիւրքիայում։ Կան և ուրիշ առարկութիւններ ռուսական առաջարկի դէմ։ 1895 թ. մեծ պետութիւնների կողմից հաւանութիւն գտած ռէֆօրմների սխեմը պահանջում է շատ դանդաղաշարժ բնոյթ ունեցող մի միջազգային մեքենայի ներկայութիւնը։ Գործադրութեան ժամանակ նա, անտարակոյս, անպէտք դուրս կը գար, պետութիւնների իրական համաձայնութեան բացակայութեան պատճառով։ Վեց կամ եօթը տարի առաջ, երբ փորձեցին վերակազմել Մակեդօնիան, Եւրօպայի պետական գործիչներին աջողվեց ստեղծել երկու փառաւոր հաստատութիւն՝ միջազգային ֆինանսական կօնտրօլ և միջազգային ժանդարմերիա. նրանք շատ աջող դուրս եկան գործնականի մէջ։ Ինչքա՞ն նոյնը չը գործել և Հայաստանում։

«Սակայն ինչ որ էլ խօսեն այս կամ այն առանձին ծրագրի առաւելութիւնների մասին, պարզ է թէ ինչի՛ համար են վիճում։ Կամ Եւրօպան, գործելով իբրև ամբողջութիւն, կարող կը հանդիսանայ լուծել հարցը պահպանողական հիմունքներով, կամ նա կընկնի փորձութեան մէջ, և այն ժամանակ թիւրքական հարցը Ասիական Թիւրքիայի ժառանգութեան մասին բաց կը մնայ»։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

30 օգոստոսի

Լոնդօն.—«Թայմսը», խօսելով ռուսական նաւատորմի Պօրտլանդ այցելելու մասին, ընդգծում է եկող նաւերի բազմաթիւ լինելը, որ ընդհանուր հետաքրքրութիւն է շարժում։ Ռուսաստանը չի ցանկանում պաշտօնական բնոյթ տալ ռազմա-նաւատորմի այցելութեանը, ուստի ռուսական նաւաստիների ընդունելութեանը կը մասնակցեն միայն ծովային շրջանները։

Վիեննա.—Պարսկական խնամակալը երէկ գիշեր մեկնեց Ռուսաստանի վրայով Թէհրան։

Լոնդօն. — Սուֆրաժիստուհիները փորձեցին հրդեհել Սերգէի կոմսութեան մէջ Սեստօնի մեծ դաստակերտը։ Հրդեհը, թէև մեծ վնասներ հասցրեց, բայց և այնպէս հանգցրին։

Բերլ.—Օդաչու Լօրէնսը ընկաւ 400 մետր բարձրութիւնից և ջախջախվեց։

Համբուրգ.—Խորտակված դիրիժաբլից դուրս է հանված առ այժմ մի դիակ միայն։

Մանչեստր.—Բանուորների գործադուլը մեծ ծաւալ է ստանում։ Դարձեալ 400 բանուորներ գործադուլ արին Պօմօնի նաւային գործարանում,

Պրագա.—Չեխական նացիօնալիստները աղմկալի ցոյց արին Պրագայում գտնվող արդարադատութեան մինիստրի դէմ։

ՉԻՆ-ՃԱՊՕՆԱԿԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

30 օգոստոսի

Տօկիօ.—Չինական կառավարութիւնը բաւական յապաղութեամբ համաձայնվեց կատարել Ճապօնիայի պահանջները։ Այն դէպքում, եթէ ճապօնական պատասխանը ուշանալու լինի, պատճառաբանելով որ անհրաժեշտ է սպասել Նանկինի միջադէպի քննութեանը, Ճապօնիան վճռական միջոցներ ձեռք կառնի։ Ճամփադասաան Չինաստան զօրք ուղարկելը համարում է վաղաժամ։

«Նիրօկուն», հաղորդելով որ Իրկուտի և Պրիամուրեան գեներալ-նահանգապետը յատուկ հրահանգներ է ստացել Չինաստանի վերջին անցքերի մասին, մատնանշում է, որ Ռուսաստանը հանդէս կը գայ Մօնղօլիայում աւելի ակտիվ քաղաքականութեամբ։ Ընդդիմադիր լրագիրները շարունակում են քննադատել ճապօնական դիպլօմատիան, շեշտելով որ Անգլիայի հասարակական կարծիքը տրամադիր է պաշտպանել Չինաստանին։ Արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ մի այցելու, որը ուզում էր տեսնվել մինիստրի հետ, խարակիրի ենթարկեց իրան իբրև բողոք դիպլօմատիայի անգործութեան դէմ։

Ծանօթութիւն.—Պետ. Հեռ. Գործ. տեղեկացաւ, որ կառավարութիւնը ոչինչ նոր հրահանգ չէ տուել Իրկուտի և Պրիամուրեան գեներալ-նահանգապետին։

Տօկիօ.—Պաշտօնական թերթը խօսում է հակառակ Նանկինի գրաւման, որը կարող է առիթ տալ Չինաստանը բաժանելու։ Ճապօնիան կը պաշտպանէ Չինաստանի ամբողջութեան սկզբունքը։ Պաշտօնական «Կօկումինը» կարծում է, որ Ճապօնիան պէտք է գրաւէ Նանկինը, այդ բանին չէին հակառակվի օտար պետութիւնները։

Պէկին.—Ճապօնիան առաջադրել է Չինաստանին հետևեալ պահանջները. պատժել յանցաւորներին, վարձատրել վնասվածներին, ներողութիւն խնդրել Տօկիօյում, բացի դրանից Չժանսիւնը պիտի անձամբ ներողութիւն խնդրէ ճապօնական հիւպատոսից Նանկինում, իսկ նրա զօրքերը պատիւ տալով անցնեն հիւպատոսարանի առջևից։ Չը նայելով պահանջների չափաւորութեանը, որ վերագրվում է Անգլիայի ճնշում գործ դնելուն, այստեղ չեն կարծում, որ Չժանսիւնը համաձայնվի նրանց կատարել։

Չինական կառավարութիւնը կը հրաւիրէ 200 գերմանացի հրահանգիչներ զօրքը վերակազմելու համար։ Գործի գլուխ կանցնի Պէկինում գերմանական մի գեներալ 6 օֆիցերներից բաղկացած շտաբով։

Տեղի ունեցաւ կաբինէտի նոր անդամների նշանակումը, համաձայն այն ցուցակի, որ հաւանութիւն ստացաւ պարլամենտի կողմից։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

30 օգոստոսի

Հռոմ,—Ստեֆանիի գործակալութիւնը հերքում է օսմանեան գործակալութեան տուած այն լուրը, թէ իբր Իտալիայում հսկայական միտինգ է կազմակերպվում Ռօդոստօն գրաւելու պահանջն անելու նպատակով։ Իտալիան առաջվայ պէս այն սկզբունքին է հետևում, որ ոչ մէկը մեծ պետութիւններից չը պէտք է հողային շահ ստանայ Մերձաւոր-Արևելքի ներկայ կրիզիսից։

Աթէնք.—Յոյն-թիւրքական բանակցութիւնները ընթանում են աջողութեամբ։ Թիւրքական պաշտօնական շրջաններում ասում են, որ յունական առաջարկները ընդհանուր առմամբ ընդունելի են և հիմք կը ծառայեն խաղաղութեան դաշն կնքելու համար։ Մեծ վէզիրը հաւաստիացրեց Յունաստանի ներկայացուցչին, որ դաշնագիրը կը ստորագրի մօտ օրերս։

Ցէտինիէ.—Մինիստր-նախագահ գեներալ Վուկօտիչը վերադարձաւ Բելգրադից։

Դուրացցօ.—Կրօյում, Տիրանում և Բօմիսում ալբանացիների մէջ շարունակ անկարգութիւններ են։ Կավայում սպանված է Կօստինինէցի պրեֆեկտը։ Ամբողջ երկրում կատարեալ անիշխանութիւն է։ Ալբանական կառավարութիւնը ամենաչնչին հեղինակութիւն անգամ չի վայելում։ Իսսա Բօլէտինացի և Բայրամ-կուրբիի պրօպագանդան, որով կոչ էին անում յարձակում գործել սերբ-չեռնօգօրական սահմանի վրա, աջողութիւն չունեցաւ միրդիտների մէջ։ Միրդիտների պարագլուխ Պրենկ-փաշան ասել է ագիտատօրներին, որ նա բաւականացած է աւտօնօմիայով։

ԽՕԼԵՐԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

30 օգոստոսի

ՎԻԵՆՆԱ։ Բօսնիայից Մարիէնբադ եկած մի բժշկի կին հիւանդ է խօլերայով։ Նա հիւանդացել է Մարիէնբադ գալուց առաջ, բայց առանց կասկածելի նշանների։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Այստեղ արձանագրված է խօլերայով հիւանդանալու 4 դէպք։ Նէյպէշտում և Նէյպացում՝ մի-մի դէպք։ Սօկօլօվում 3 դէպք՝ որից 1-ը մեռել է։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Ռումինական Դիստրիկտն ու Պօտին խօլերայի կողմից անապահով են համարվում։

ՎԻԵՆՆԱ։ Գալիցիայի Օպօրչի քաղաքում խօլերայով հիւանդանալու դարձեալ մի նոր դէպք պատահեց։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Եկատերինօսլավլի, Տաւրիկեան, Չերնօմօրեան, Քութայիսի նահանգները, Կուբանի, Բաթումի, և Սուխումի շրջանները, Սեվաստօպօլի քաղաքապետութիւնը, Կերչ-Ենիկալէն խօլերայի կողմից ճանաչվում են վտանգաւոր։

ԻՍԼԱՄԸ ԵՒ ՀԱՄԻՍԼԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

VII

Մեր ընթերցողներից շատերը գուցէ յիշելիս լինեն մամուլի մէջ լոյս տեսած այն լուրը, թէ Անգլիան ուզում է մահմեդական խալիֆայութիւնը փոխադրել Եգիպտոս։

Խալիֆ՝ նշանակում է Մուհամէդի յաջորդ, տեղապահ, մի խօսքով՝ գլխաւոր կրօնապետ։

Մահմեդական տարրը լինելով մոլեռանդ կրօնասէր, նրա աչքում խալիֆը շատ աւելի բարձր նշանակութիւն ունի, քան Հռոմի պապը կաթօլիկ քրիստոնեաների աչքում։ Համեմատութիւնը աւելի կուժեղանայ, եթէ ի նկատի առնենք, որ կրօնական մոլեռանդութիւնը բղխում է տգիտութիւնից, իսկ մահմեդական ամբոխն իր տգիտութեամբ գերազանցում են շատերին։

Պարսկական և արաբական երբեմնի հզօր և փառաւոր անցեալ ունեցող պետութիւնների բեկորներն է մնացել այժմ։

Այն ժամանակ, երբ յիշեալ պետութիւնների անկման պրօցեսն էր կատարվում, միւս կողմից կատարվում էր Թիւրքիայի հզօրացման պրօցեսը։

Եւ նորելուկ Թիւրքիան, վստահ իր զէնքի ոյժի վրա, ուրիշ շատ արտօնութիւնների հետ միասին, յափշտակեց և իւրացրեց նաև խալիֆայի բարձր տիտղոսը։

Ներկայ յօդուածիս նիւթից դուրս է այն հարցը, թէ Թիւրքիայից դուրս գտնվող մահմեդականութիւնը ինչպէս է վերաբերվել դէպի այդ ուզուրպացիան։ Մի բան, որ կարող ենք արձանագրել, այդ այն է, որ աշխարհիս մահմեդականութեան աչքը յառած է դէպի Թիւրքիան, նրանից, որպէս մահմեդական համեմատաբար հզօր կայսրութիւնից, սպասելով իր փրկութիւնը անհաւատների լծից։

Բայց այն ժամանակ, երբ մահմեդական տարրը յոյսով և հաւատով նայում է Թիւրքիային, յանկարծ միտք է յղացվում չը բաւականանալ Թիւրքիայի վրա կատարված ֆիզիքական անդամահատութիւնով և ենթարկել նրան հոգեկան անդամահատութեան ևս։

Այդ միտքը՝ ինչպէս ասացինք, ծագում է Անգլիայից։

Ճիշդ է, խալիֆայութիւնը՝ սրա հետ միասին և մահմեդական տարրի հոգու և մտքի վրա իշխելու արտօնութիւնը սուլթանից յետ խլելու համար արաբական մի քանի ցեղեր պարբերաբար կռիւ են մղել Թիւրքիայի դէմ, բայց այս առաջին անգամն է, որ մի քրիստոնեայ պետութիւն մտածում է օսմանեան սուլթաններին զրկել Մուհամէդի յաջորդը կոչվելու իրաւունքից։

Գուցէ քաղաքական պայմանները դեռ այնքան նպաստաւոր չեն, որ Անգլիան խօսքից գործի անցնի, սակայն Կօվէյտի պայմանագրութիւնը կարծես բաւական է համարվում, որ ապագայ անդամահատութեան լուրը հրապարակ եկնի՝ մտքերը պատրաստելու նպատակով։

Աւել է թէ մամուլի միջոցով՝ այնքան միամիտ պարզութեամբ հրապարակ հանված լուրը մեր կարծածի չափ անմշան չէ, որ կարելի լինի կարդալ ու անցնել։ Ընդհակառակը նա կազմում է Անգլիայի՝ Մերձաւոր Արևելքի քաղաքականութեան միջուկը։ Իսկ մենք գիտենք, որ ովկիանոսների առիւծը շատ լաւ է խմանում քաղաքական պայմաններն իր ուզածի նման դասաւորելու եղանակը և նրանցով օգտվելու յարմարագոյն ժամանակը։

Գերմանիայի թիւրքասիրութեան մասին մենք արդէն մի անգամ գրել ենք։ Մի երկու տասնեակ տարի է, ինչ նա ոչ մի առիթ բաց չի թողել ցոյց տալու աշխարհին իր թիւրքասէր քաղաքականութիւնը, և այն՝ չափազանց դեմօնստրատիվ կերպով։ Բանը այնտեղ հասաւ, որ մի քանի թերթեր, ի հարկէ Վիլհէլմ կայսրին ծաղրելու մտքով, լուր բաց թողին, թէ նա պատրաստվում է Մէքքա ուխտ գնալու։

Այս բոլորի հետևանքը եղել է այն, որ Գերմանիան, որպէս պատուաւոր մակլեր, քաղել է մի քանի հասած պտուղներ, այն

ինչ Անգլիան լուռ ու մունջ, առանց աղմուկի ու ցուցարարութեան, միշտ ուրիշի ձեռքով տիրապետել է ծառին իր արմատներով, որից յետոյ պտուղը իրանն է եղել ու իրանը։ Օրինակ ձեզ Եգիպտոսը, Կիպրոսը, Պարսից ծոցը, Կովէյտը և այլն։

Իսկ երբ քաղաքական հանգամանքները իր ուզածի չափով ու ձևով կը հասունանան, այն ժամանակ անգլիական Թագի վրա, Հնդկաստանի կայսր տիտղոսի կողքին, կը փայլի նաև մի այլ տիտղոս-խալիֆը։

Դուք զարմանում էք։

Մենք էլ գիտենք, որ քրիստոնեան մահմեդական խալիֆ դառնալ չէ կարող, որ Անգլիայի Թագաւորը դրա համար մահմեդականութիւն չի ընդունի. բայց դուք էլ պէտք է ընդունէք, որ իսկական Թագաւորը նա չէ, ով Թագ է կրում և գահի վրա բազմում, այլ նա, ով երկիր է կառավարում։

Չէ որ եգիպտական գահի վրա Թէև բազմած է խըդիվը, բայց իշխողը, կառավարողը անգլիական քաղաքականութիւնն է ու նրա կամքը։

Նոյնը չի լինի արդեօք, երբ օսմանեան սուլթանի տեղ խալիֆ տիտղոսը կրի Եգիպտոսի խըդիվը։

Ուրեմն, եթէ երևիցէ խօսքից գործի անցնելով՝ խալիֆի տիտղոսը շնորհվի Եգիպտոսի խըդիվին, դա կը լինի մի մահացու հարուած Թիւրքիայի համար։ Իսկ քանի որ այդ միտքը կայ, ապա ուրեմն ապագան Թիւրքիայի համար միանգամայն աննպաստ է, մինչև անգամ սպառնական։

Դառնանք այն հարցին, Թէ ինչը՝ մահմեդական տարրը որքան նպաստաւոր հող է ներկայացնում համիսլամական գաղափարի համար։

Ա. Յ. Մուրադեան

Սամարղանդ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ժողովրդական ներկայացումներ

Այսօր Ժողովրդական Տան Թատրօնում նորահաստատ Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ՝ բացվում է առաջիկայ Թատրօնական սեզօնը։

Մինչև այս տարի ժողովրդական Թատրօնի սիրողները գործում էին այս կամ այն ընկերութեան կամ հաստատութեան դրօշակի տակ, սակայն այս տարվանից այդ աշխատող խմբակը արդէն ունի իր սեփական հաստատված կանոնադրութիւնը, որով իրաւունքներով Թիֆլիսում կազմակերպելու զուտ ժողովրդական ներկայացումներ, ստանալու նուէրներ այս նպատակի համար, ընդունելու դրամով օժանդակող անդամների, իր միջոցները աւելացնելու համար կազմակերպել զբօսանքներ, երեկոյթներ և այլն, այնպէս որ այժմ այս նպատակին համակրողները հնարաւորութիւն ունեն Թէ անձամբ ներկայացումներին մասնակցելով և Թէ դրամով նպաստելով՝ ոյժ տալու այս վերին աստիճանի համակրելի ձեռնարկութեան։

Մի սրտառուչ զուգադիպութեամբ Ընկերութեան անդրանիկ ընդհանուր ժողովում՝ նախագահ Հ. Առաքելեանը զեկուցեց, որ մի պարոն, որը ուզում է ծածուկ պահել իր անունը, նուիրել է այս գործին 3000 ռ.։ Մեզ մնում է մեր խորը համակրութեան հետ՝ կոչ անել մեր հարուստներին՝ հետևելու այս գեղեցիկ օրինակին։

Ժողովրդական Թատրօնի գաղափարը մեծ ժողովրդականութիւն է սկսում վայելել նաև գաւառներում, օրինակ՝ Բագւում, Ալէքսանդրօպօլում, Ախալցխայում, Երևանում, Բաթումում վաղուց տրվում են զուտ ժողովրդական էժանագին 5 կօպէկանոց ներկայացումներ, ուստի Թիֆլիսի վրա ընկնում է պատասխանատու պաշտօն՝ բացի զուտ տեղական կարիքները հոգալուց, այսինքն Թիֆլիսում ներկայացումներ կազմակերպելուց, նաև մտածել գաւառի մասին, մշակելով օրինակելի զուտ ժողովրդական րէպէրտուար, հայթայթելով պիէսներ, տալով խորհուրդներ դիմողներին, և ամենից գլխաւորը՝ իրանց նորահաստատ կանոնադրութիւնը օր առաջ փոփոխութեան ենթարկել այն մտքով, որ հնարաւորութիւն ունենան գործելու ամբողջ Կովկասում ճիւղերի միջոցով, մի նպատակ, որ Թէև, ճիշդ է, դժուար իրագործելի, բայց հնարաւոր է։

Թիֆլիսի մեր ինտելիգենցիան յաճախ գանգատվում է, Թէ ոյժերը գործադրելու չը կայ ասպարէզ. ահաւասիկ մի գեղեցիկ գործ, որը Թէ իր նպատակով շատ ու շատ հմայիչ է և Թէ աշխատողներին կը պատճառէ մեծ բարոյական բաւականութիւն, երբ անմիջապէս տեսնեն իրանց աշխատանքի պտուղը և ծափահարվեն։

Այժմ սիրողների խումբը մեծ կարիք ունի ինտելիգենտ սիրող-սիրողուհիների կանոնաւոր մասնակցութեան այս գործին։ Դրա համար դիմում ենք մեր երիտասարդութեանը՝ չը խնայել իրանց ոյժերը նուիրելու այս օգտակար գործին և օր առաջ շատացնել իբրև սիրող-սիրողուհիներ մասնակցելու յիշված գործին։ Զը մոռանանք ընդգծել, որ ժողովրդական ներկայացումները լինելու են ամսական 4—5 անգամ։

Շիրին

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՂՂՎԱԾ «ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Մոսկվա, 30 օգոստոսի

Ողբում եմ մահը Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի, Արծրունու պատգամների պահպանողի և «Մշակի» անխոնջ աշխատաւորի։

Թամարա Կաճկաճեան

—

Թիֆլիս, 30 օգոստոսի

Քաղաքից բացակայ լինելուս պատճառով, երկու շաբաթից աւելի հայ Թերթեր կարդալու հնարաւորութիւնից զրկված էի։ Այսօր բնակարանումս հաւաքված «Մշակի» համարները Թերթելով՝ զարմացմամբ կարդում եմ այդ Թերթի սիւներից մէկի՝ շիտակ, մաքուր և անաղաղակ գործիչ Յովհ. Տէր-Մարկոսեանի մահվան գոյժը։

Վաղուցվանից ծանօթ և բարեկամ եմ եղել այդ մեղուաջան, լուռ-մունջիկ աշխատաւորի հետ. սակայն այսօր ես ողբում եմ նրա մահը՝ որպէս մի հասարակական անկաշառ պաշտօնէի կորուստ՝ որոնցով այնքան աղքատ է մեր փշոտ անդաստանը։

Առանց մեղուօրէն բարեմաղթութեան էլ նրա արդար ոսկորները արդէն հանգստութիւն կը գտնեն գերեզմանում. սակայն շատ ցանկալի է գոնէ, որ Տէր-Մարկոսեանները յաջորդներ ունենային՝ և այդ անշուշտ նրա մաքուր անուան յիշատակին մի մեծ մխիթարութիւն կը լինէր։

Մեք. սարկ.

ՄԱՄՈՒԼԸ Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

—

Օգոստոսի 22-ին Թիֆլիսում, ոչ երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ, վախճանվեց Իվան Սերգէյեվիչ Տէր-Մարկոսեանը, մէկը հայոց «Մշակ» լրագրի հին աշխատակիցներից, իսկ 1907 Թւից յետոյ, հրատարակիչներից։

Հանգուցեալը 56 տարեկան էր։ Ստանալով իր կրթութիւնը Ներսիսեան դպրոցում, նա, համարեա 20-ամեայ պատանի, կենսուրախ, վառ յոյսերով, սկսեց ջերմ մասնակցութիւն ցոյց տալ «Մշակի» խմբագրական աշխատանքներին։

Կարճ ժամանակից յետոյ, իր համեստութեամբ, աշխատասիրութեամբ և ազնւութեամբ, գրաւիչ բնոյթով նա կարողացաւ գրաւել Գրիգոր Արծրունու սէրը, և վերջինս, նկատելով նրանում անդաւաճան, գաղափարական աշխատակցի, վերցրեց իր մօտ։

Ռուս-Թիւրքական պատերազմի յայտաբարումից, հայկական հարցի ամենահրատապ ժամանակը, երբ «Մշակը» սկսեց լոյս տեսնել շաբաթը հինգ անգամ, խմբագրական ընտանիքն է մտնում Իվան Սերգէյեվիչը։

Լրագրական սերտ ընտանիքում, տաղանդաւոր հրապարակախօս-խմբագրի և հայ պարբերական մամուլի հիմնադրի գաղափարական ղեկավարութեամբ, մշակվում է Իվան Սերգէյեվիչի բնաւորութիւնը իբրև աշխատակցի։

Բնութիւնից նա օժտված չէր հրապարակախօսի տաղանդով. նա մի հասարակ, համեստ ժուրնալիստ էր. նրա ամենօրեայ մանրակրկիտ լրագրական աշխատանքը ոչ ոքի աչքին չէր երևում, չէին նկատում ընթերցողները ևս։

Բայց նա աշխատում էր, լցնում էր բաժինների սիւնակները, կատարում էր ամբողջ սև աշխատանքը՝ տպարանական, խմբագրական, ուղղում էր Թղթակցութիւնները, ընտրութիւն անում տպագրութեան համար և այլն։ Եւ մնում էր խմբագրութեան մէջ համարեա մինչև ուշ գիշեր, աշխատելով առանց դադար առնելու։

Առաջին տարիները, ստանալով չնչին վարձատրութիւն, 30—40 րուբլի ամսական, նա հարկադրված էր միաժամանակ ուսուցչութիւն անել, բայց 3—4 տարուց յետոյ նա գլխովին անձնատուր եղաւ լրագրական ծառայութեան։

Դեռ ևս լրագրի հանգուցեալ հիմնադրի օրով, նրա բացակայութիւնների միջոցին, Իվան Սերգէյեվիչը փոխարինում էր խմբագրին և լրագիրը խմբագրում էր բաւականին աչքող։

Նա խմբագիր էր Գրիգոր Արծրունու մահից անմիջապէս յետոյ, կարճ ժամանակով, Թէև՝ Թերթը խմբագրելու իմաստով՝ նրա ազդեցութիւնը շարունակվում էր յետոյ ևս. որովհետև խմբագրական մարմնի մէջ նա էր իսկապէս անմիջական աւանդապահը իր ուսուցչի՝ լրագրի հիմնադրի Գ. Ե. Արծրունու Թողած աւանդութիւնների։

Աշխատելով մօտ 40 տարի «Մշակում», կրելով Թերթի հասարակական կեանքի ու գործունէութեան հետ կապված բոլոր յուզմունքները, հանգուցեալը դրանով միաժամանակ նուիրեց իր ամբողջ երիտասարդ կեանքը, իր ամբողջ եռանդը, ոյժն ու առողջութիւնը հասարակաց ծառայութեանը։

Վերջին երկու տարին Իվան Սերգէյեվիչը համարեա չէր մասնակցում լրագրական աշխատանքներին. յամառ հիւանդութիւնը շարունակում է կրծել նրա առողջութիւնը և, վերջապէս, վերջնականապէս փշրեց նրան։

Օգոստոսի 22-ին, ցերեկվայ ժամը 5-ին, հանգաւ նա։

Ցանձին նրա մեռաւ հայ ժուրնալիստիկայի համեստ վետերաններից մէկը, որ գլխովին անձնատուր էր հասարակութեան ծառայութեանը։

Իվան Սերգէյեվիչի նշխարները կամփոփվեն, համաձայն իր ցանկութեան, իր մեծ ուսուցչի՝ Գր. Արծրունու ոսկերի մօտ, այն մարդու ոսկերի մօտ, որը կենդանութեան օրով ոգևորել էր նրան և ուսուցել անձնազոհ կերպով և ազնւաբար ծառայել ժողովրդական սրբազան գործին։

Le-Dan.

(«Тифл. Лист.»)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

—

Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի վերջին ամենահպատակ զեկուցման մէջ Կովկաս երկրի կառավարութեան մասին առանձին տեղ է յատկացված և այն հարցին, Թէ ռուսական լեզուն ինչ դրութեան մէջ է գտնվում Կովկասում։

Մօտենալով Կովկասի քաղաքական դրութեան գնահատութեան,—ասում է կոմսը,—բնաւ չէ կարելի մոռանալ նրա առանձնայատկութիւնները և գործադրել նրա վերաբերմամբ այն նկատումները, որ Թելադրում է իրերի դրութիւնը մեր միւս եզրային երկիրներում։ Կովկասում, օրինակ, բոլորովին գոյութիւն չունի լեզուի հարցը Թէ դպրոցում և Թէ հասարակական հիմնարկութիւնների մէջ։ Բոլոր ազգութիւնների ներկայացուցիչները ձգտում են սովորեցնել իրանց երեխաներին ռուսերէն, գնահատելով միևնոյն ժամանակ երեխային մայրենի լեզուով պատրաստելը։ Դրա ապացոյցները բազմաթիւ են և, ընդհակառակը, չէ կարելի ցոյց տալ ռուսական լեզուի ուսման ընդդիմադրութեան օրինակներ։ Փայլուն ապացոյց՝ հայոց եկեղեցական դպրոցները, ուր ռուսաց լեզուի ուսուցումը բոլորովին պարտադիր չէ, բայց նա դաս է տրվում, Թէև առայժմ գուցէ ոչ բաւականաչափ գրագիտօրէն։

Քիչ են ծնողների յայտարարութիւնները գիւղական ուսուցիչներին, Թէ նրանք շատ ուշ են սկսում ռուսերէն դաս տալը։ Հասարակական կազմակերպութիւնների և հաստատութիւնների նիստերում վիճաբանութիւնները, շատ քիչ բացառութեամբ, կատարվում են ռուսերէն, և ամեն մի ճառախօս, որ փոքր ի շատէ խօսում է ռուսերէն, ձգտում է խօսել այդ լեզուով. իսկ եթէ ճառը արտասանվում է, անհրաժեշտութիւնից ստիպված, տեղական լեզուով, նա սովորաբար Թարգմանվում է ռուսերէն, որովհետև ուրիշ ազգութիւնների այդտեղ գտնվող ներկայացուցիչները պահանջում են այդ, յայտնելով որ չեն հասկանում։ Նոյնիսկ միևնոյն ազգութեան անդամներից կազմված հասարակական ժողովներում, եթէ մասնակցում են ուսումն առած անձինք, ռուսական լեզուն միշտ գերակշռում է։ Ընդհանրապէս խօսելով, ռուսերէնը կովկասեան ազգութիւնների համար հանդիսանում է կուլտուրական լեզու, ռուսական գրականութիւնը լուրջ ազդեցութիւն է գործում տեղական գրողների վրա, որոնք կրթված են այդ գրականութեամբ, և ռուս մարդիկ կովկասցու աչքում ներկայանում են դրօշակակիրներ այն քաղաքակրթութեան, որին նա բոլոր հոգով ցանկանում է հաղորդակից լինել, որովհետև դրացի պարսկական և Թիւրքական կուլտուրաները, որոնց ազդեցութեան ներքոյ երբեմն նա գտնվում էր, նրան արդէն օտար են և չեն գոհացնում նրա կարիքները։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Թիֆլիս եկած գերմանական հիւրերը կը մնան մեր քաղաքում մինչև ամսի 4-ի առաւօտը։ Այսօր կիրակի սեպտեմբ. 1-ին նրանք ժամի 8-ից մինչև 12-ը կանցկացնեն բուսաբանական այգում, իսկ ժամի 2-ից մինչև 6-ը Տնայնագործական կօմիտեատում, շերամապահական կայարանում և օդերևութաբանական դիտանոցում։ Վաղը երկուշաբթի առաւօտեան ժամի 8-ից մինչև 12-ը նրանք կը ծանօթանան քաղաքի սպանդանոցի և սառցարանների հետ, ժամը 2—6 կուսումնասիրեն Ջրաբաշխական հիմնարկութիւնները։ Իսկ երեկոյեան ներկայ կը լինեն կովկասեան և հայ ու վրաց Գիւղատնտեսական ու Տնայնագործ. Ընկերութեան միացեալ նիստին, որտեղ կը կարդան զեկուցումներ Վիններ, Տեմեֆէեվ, Դեմենտիեվ, Քալանթար։ Երեքշաբթի օր հիւրերը կը գնան Ղարայազ բամբակագործական ցանքսերը դիտելու։

◆ Երէկ, օգոստոսի 31-ին, ևս էլէկտրաքարշի ծառայողների գործադուլը շարունակվեց։ Բէլգիական անօնիմ ընկերութեան վարչութիւնը Բրիւսէլից դիմել է արտաքին գործերի մինիստրութեանը և Թիֆլիսի քաղաքագլխին, խնդրելով աջակցել շուտով վերջ տալու գործադուլին։ Վերջ տալու դէպքում վարչութիւնը խոստանում է ուղարկել իր լիազօրին բանուորների հետ բանակցելու համար։ Քաղաքային վարչութեան խնդրքով՝ էլէկտրաքարշի դիրեկտոր Փ. Պ. Թահթաճեանը հեռագրով հարց է տուել վարչութեանը, Թէ ինչ զիջումներ կարող է նա անել բանուորներին։ Խորհուրդը պատասխանել է, որ ընկերութեան բոլոր եկամուտը գործադրվում է նոր իրեր առնելու և գրաւականները լրացնելու համար, ուստի հնարաւորութիւն չունի ծառայողների բոլոր պահանջները բաւարարելու, բայց հաւատացնում է, որ պատրաստ է անել բոլորը, ինչ որ հնարաւոր է։ Այդ նպատակով վարչութեան լիազօր Լիմաժը կուղարկվի Թիֆլիս խօսելու, հէնց որ տեղեկութիւն ստացվի, Թէ աշխատանքները վերսկսված են։

◆ Ինչպէս լսում ենք, Թիֆլիսի նահանգապետի առաջարկութեամբ, էլէկտրաքարշի դիրեկտորը հեռագրել է Բրիւսէլ անօնիմ ընկերութեան վարչութեանը, խնդրելով անմիջապէս Թիֆլիս ուղարկել ընկերութեան լիազօրին։ Հէնց որ պատասխան ստացվի, Թէ լիազօրը արդէն ուղարկվել է, նահանգապետը կառաջարկի գործադուլարարներին վերսկսել աշխատանքները։ Հակառակ դէպքում էլէկտրաքարշի երթևեկութիւնը վերսկսելու համար կը հրաւիրվեն երկաթուղային բատալիօնի ծառայողներ։

◆ Մի քանի օր առաջ Թիֆլիս է եկել և անցել Պետերբուրգ պրօֆ. Ն. Մառը, որ յունիսից աշխատում էր Սվանէթիայում։

◆ Ամեն անգամ երբ «Հօրիզօն» Թերթը անճար է մնում և անկարող է հանդիսանում հերքել ակնյայտնի փաստերը, նա դիմում է այս և այն ստոր միջոցին։ Այս անգամ ևս, չը կարողանալով հերքել «Մշակի» վերջին համարում առաջ բերված փաստերը (Նամակ խմբ. Երևանից), նա դիմում է խուզարկութեան։ «Այդ յօդուածը,—ասում է նա,—խմբագրութեան մէջ է Թխված, Երևանից չէ գրված. ասացէք ովքե՞ր են գրողները, և մենք այն ժամանակ պատասխանը կը տանք»։ Զը լինի «Հօրիզօնը» կամենում է իր «զօշէներին» սրել և բաց Թողնել գրողների դէմ։ Ձեզ ինչ, պ. պ. «հօրիզօնականներ», ով է գրել նամակը։ Դուք, որ փէշակ էք արել Թխել ձեր խմբագրութեան մէջ զանազան նամակներ, որպէս Թէ գրված Կ. Պօլսից և այլ տեղերից, զուր էք ուրիշներին ևս ձեր չափով կշռում։ Դուք այն ասացէք, կարո՞ղ էք հերքել փաստերը, անկախ նրանից՝ Թէ ով է գրել։ Երբ հարկ լինի, 10 ստորագրողները իրանք հանդէս կը գան և կը յայտնեն իրանց անունը։ Միթէ, երբ իմանաք Թէ գրողը A. B. կամ Z. է, դրանով փաստերը կը չքանա՞ն։ Այդ խուզարկութիւնը լոկ փախուստի միջոց է, ուրիշ ոչինչ։

◆ Սեպտեմբերի 2-ից քաղաքային վարչութեան ենթակայ բոլոր հաստատութիւնների մէջ պարապմունքները կը տևեն մինչև ժամը 3-ը։

◆ Դատաստանական պալատում և նահանգական դատարանում, նոյնպէս և միւս պետական հաստատութիւնների մէջ պարապմունքները սեպտ. 1-ից կը սկսվեն առաւօտեան ժամը 10-ից և կը վերջանան ժամը 3-ին։

◆ «Закавказье» լրագիրը հաղորդում է, որ հանգուցեալ Շիօյեանի ժառանգները 1.200,000 րուբլուց աւելի դատաստանական պահանջ են սկսել Թիֆլիս քաղաքի դէմ։ Շիօյեանի ժառանգների սկսած գործի պաշտպանը արդէն գանգատ է ներկայացրել Թիֆլիսի նահանգական դատարանին։ Նրանք պահանջում են վերադարձնել ամբողջ կտակված գոյքը և վճարել տոկոսները, քանի որ հանգուցեալի կամքը, կտակի համաձայն, արհեստաւորաց կամ տեխնիկական դպրոց հիմնելու և ստիպենդիաներ սահմանելու մասին չէ իրագործված մինչև այժմ։

◆ Թիֆլիս վերադարձաւ և ստանձնեց իր պաշտօնը կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու Ռուդոլֆը։

◆ Օգոստոսի 28-ին Կրասնոյէ-Սելօյից Թիֆլիս եկաւ, Սէվաստօպօլ—Բաթումի վրայով, Երևանեան 13-րդ լէյբ-գրէնադերեան գունդը։ Երէկ, օգոստոսի 31-ին, գնաց իր բնակավայրը՝ Մանգլիս։

◆ Նահանգապետի որոշմամբ տօն օրը մինչև պատարագի վերջանալը առևտուր անելուն համար 50 ր. տուգանքի է ենթարկված գինետուն պահող Ի. Կվիցիկաձէն։ Տուգանքը վճարելու անկարողութեան դէպքում ենթարկվելու է 1 ամիս կալանաւորութեան։

◆ Պուշկինսկայա փողոցի վրա 5-րդ պօստ-հեռագրական բաժանմունքին կից բացված է խնայողական գանձարան։

◆ Օգոստոսի 30-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, մի մարդ, անձնասպանութիւն գործելու նպատակով, Վօրօնցօվի կամուրջից իրան Կուր գետը նետեց, բայց ընկաւ ծանծաղուտը այնպիսի ուժգնութեամբ, որ սաստիկ ջարդուածքներ ստացաւ և անզգայ դրութեան մէջ Միքայէլեան հիւանդանոցը տարվելուց քիչ յետոյ մեռաւ։ Պարզվել է, որ այդ մարդը Դուշէթի գաւառի Շալվանտկարի գիւղացի Ջուրաբ Պալօվիչ Բէդոշվիլին է, 33 տարեկան, բանւոր, որ ապրում էր Աջամէթի նրբափողոցի № 6 տանը։ Անձնասպանութեան պատճառը նիւթական կարիքն է եղել։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Տ Ն Ա Ս Ո Ւ Ն Ն Ե Ր Ը

—

«Թէև Տաճարը կործանվեց,
«Բայց գաղափարը յաղթանակեց»։
Առաքելութիւն ի Տաճկաց

Հայերիս մէջ վերջերս հրապարակ է իջել իբր ծայրայեղ մի խմբակցութիւն, որ պատրաստ է բռնել պաշտպանել աշխատաւոր դասակարգի շահերը, սակայն այս գովելի ձգտումը նա իրագործել է ուզում մի այլ սօցիալական-ազգային դպրոցի հաստատութեան հիմքը փորելով. բայց որպէսզի արարքը արդարացնել կարողանայ, նա ամեն կերպ աշխատում է իրերի դրութիւնը ցոյց տալ բոլորովին հակառակ գոյնով։

Մենք ամենևին չէինք գրիչ առնի և նրանց դէմ գրի, եթէ նրանց արշաւանքը չափազանց օտարոտի չը լինէր և, որ աւելին է, կեղծ չը լինէր։

Մեր «սօցիալիստները» (որոնք տիրացուներ, հոգևորականի սեբեանններ, հոգևոր դպրոցներում ուսուցչութիւն անողներ են մեծ մասամբ) այսօր զինված արևմտեան գաղափարի մակերևոյթին ծանօթութեամբ՝ նարաթերթ «Կովկասի Լրաբերի» մէջ ժանգոտած զէնքերով արշաւանք են ա.. հայոց եկեղեցու և եկեղեցականութեան դէմ և ճգնում են համոզել իրանց ընթերցողներին, որ ինչ որ անում է հոգևոր վարչութիւնը, Էջմիածինը, այդ բոլորը «իր դասակարգային շահի համար է» անում, նա կամենում է մտաւոր ոյժի հետ նաև դրամական ոյժ ձեռք բերել և տէր դառնալ ասպարէզին դարձեալ իր «դասակարգային շահի համար»։

Այսպէս են լուսաբանում իրանց ընթերցողներին Էջմիածնի ձգտումը մեր իբր սօցիալիստները և այս են քարոզում «Կովկասի Լրաբերի» № 186-ում։

Նրանք դժգոհ են, որ Էջմիածնի միաբանութիւնը այսօր իր շարքերում ունի շատ ինտելիգենտ ոյժեր, որոնք ամեն կերպ աշխատում են Էջմիածնի նիւթական ապահովութեան համար և զանազան ձեռնարկութիւններով ու ֆօնդերով կամենում են ժողովրդի մտաւոր զարգացման և լուսաւորութեան գործում օգտակար լինել։

Մարդիկ կան, որոնց համար գոյութիւն չունեն ոչ պատմութիւնը, ոչ ամենօրեայ փաստը և ոչ ազգային կեանքի առանձնայատուկ պայմանները. Նրանք լսել են մի բան արևմուտքում, առանց կշռադատելու իսկոյն մտածում են մեր մէջ իրականացած տեսնել. Թէ աշխարհը կուռանա՞ն դրանից, հասարակական օգուտ կը բերե՞ն, նրանց այդպիսի հարցերը չեն զբաղեցնում. «գաղափարի համար կռուողներ են», ինչ փոյթ եթէ Տաճարը կործանվի, հօ՛ գաղափարը մնում է կանգուն։

Այդ մարդկանց համար Էջմիածինը մի զարզանդ է։ Դուք հազար ասէք, որ Էջմիածինը իր գոյութեան սկզբից ցայսօր իր յատուկ շահը չէ ունեցել և չունի, որ Էջմիածնի միաբանութիւնը կաստայական ոչինչ չունի իր մէջ, որ նա իր շարքերը մաքրելով և ինտելիգենտ ոյժերով ստուարացնելով աւելի ուժեղ է դառնում ոչ ի վնաս ժողովրդի, այլ յօգուտ այդ ժողովրդի, որ եթէ Էջմիածինը հարուստ լինի, դրանից պիտի օգտվի միայն ժողովուրդը։ Մի կարգ մարդկանց համար այդպիսի բացատրութիւնը ջուր ծեծել է. նրանք հրապարակով պատրաստ են ուրանալ ամեն ճշմարտութիւն, պատրաստ են ամենածանր անարգանքը հասցնել հոգևորականութեան, իսկ մասնաւոր կեանքում հոգևորականների ջանքերով ժողոված գումարներով պահվող դպրոցներում ռոճիկ ստանալ, հոգևորականի փէշերը լիզել չեն քաշվում։

Էջմիածնի և նրա միաբանութեան դէմ շատ է գրվել. սակայն առաջ բողոքում էին, որ Էջմիածնի միաբանները տգէտ են, որ Էջմիածինը հարկաւոր չափով իր կոչման բարձրութեան վրա չէ կանգնած, որ նա հասարակական բարօրութեան վրա Թոյլ հսկողութիւն ունի. իսկ այսօր, երբ տեսնում են Էջմիածնի գիտակցական գործունէութիւնը, սարսափը սրտներում՝ աղաղակ են բարձրացնում և կամենում են արգելքներ յարուցանել նրա դէմ անսանձ դարձուածքներով։

Էջմիածինը պատմական անխուսափելի հետևանքներով իր վրա է վերցրել հայ ժողովրդի կրթական ղեկը, նրա ազգային ինքնուրոյնութիւնը պահպանելու հոգսը և աշխատում է ամուր հիմքերի վրա դնել իր խնամքին յանձնված հաստատութիւնները. դա պատիւ է բերում Էջմիածնին. բայց աւելի տես, որ հէնց այդ ձգտումը կեղծ առաջադիմականներին դուր չի գալիս. Նրանք աւելի ուրախ կը լինեն, եթէ ժողովուրդը դպրոց չունենայ, անգրագէտ մնայ, քան ուսում ստանայ Էջմիածնի հովանու տակ. այսպէս են, երբ հրապարակախօսութեամբ են զբաղված, բայց նոյն մարդիկը չեն քաշվի առաջնորդի նախասենեակում ժամերով սպասելու, որ խնդրեն պաշտօն ապահովված դպրոցում։

«Կովկասի Լրաբերի» № 186-ում յարձակվում են Էջմիածնի դէմ, որ նա դպրոցական ֆօնդ է հիմնում։

Այս երևոյթը ուշագրաւ է այն տեսակէտից, որ «Կովկասի Լրաբերի» աշխատակիցների մէջ կան մեր ծխական դպրոցներում ուսուցչութիւն անողներ։ Միթէ այդ պարոնները այն աստիճան կրքից կուրացած են, որ դպրոցների ապահովութեան դէմ են գրում. չէ որ այդ դպրոցներում ժողովրդի երեխաները պիտի կրթվեն. չէ որ այդ ֆօնդի տոկոսներով ամենախուլ անկիւններում լուսաւորութեան ճառագայթն է Թափանցելու։

Զենք ուզում աւելի երկարացնել մեր յօդուածը։ Ցաւում ենք, որ տեսնում ենք ժողովրդական կեղծ մարտիկների, որոնք ունենն իրանց անձնական շահն ու հաշիւը, որին զոհ են բերում հասարակական շահը. Նրանց համար լաւ է, եթէ Տաճարը կործանվի, քան իրանց quasi գաղափարը պարտութիւն կրի։

Հասկացողին այսքան։

Իքս

Էջմիածին, 22 օգոստոսի

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

◆ Լարված դրութիւն է ստեղծված Բօլգարիայում՝ շնորհիւ Թիւրքական նոր պահանջների և Արևմտեան Թրակիայի անկախ… … յայտարարելու առիթով։

◆ Արևմտեան Թրակիայի՝ Գիւմիւլջինայի ժամանակաւոր կառավարութեան պարագլուխը յայտնել է ֆրանսիական հիւպատոսին, որ իրանք բուլգարների դէմ կը պաշտպանուեն զէնքի ուժով։ Սօֆիայից զօրքեր են ուղարկված ժամանակաւոր կառավարութեան դէմ։

◆ Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ բուլգարները հրաժարուեցին Կըրք-Քիլիսէից։

◆ Ռուսաստանը հարկադրաբար պահանջում է Բուլգարիայից համաձայնութիւն կայացնել Սերբիայի հետ։ Բուլգարիան համաձայն է, բայց սպասում է, որ առաջին քայլն անի յաղթողը։

◆ Վիէննայի կառավարական բարձրաստիճան անձերից մէկը, ժուրնալիստների հետ խօսելիս, նկատել է, որ վերջին անցքերի ժամանակ Աւստրիայի վարկը Բալկաններում նկատելի կերպով բարձրացաւ, իսկ ռուսականը, ընդհակառակը, ընկաւ։

◆ Շանխայից հեռագրում են, որ Եանցզեի ամբողջ հովտում բոյկոտ է սկսված եապօնական ապրանքների դէմ, որպէս բողոք այն բանի դէմ, որ եապօնացիները չինացի յեղափոխականներին աջակցում են։

◆ Գերմանական Կրուպպի գործարանի դիրեկտորը մենամարտութեան է հրաւիրել բէյլսստագում՝ Կրուպպի գործարանի պատմամբ վերաբերեալ մերկացումներ անող բէյխստագի անդամ Լիբկնեխտին։ Վերջինս սկզբունքային նկատումներով հրաժարվել է մենամարտից։

◆ Տրէդ-իւնիօնիստ բանուորական կազմակերպութիւնների կօնգրէսը ընդունել է բանաձև միլիտարիզմի դէմ։

◆ Անգլիայի քաղաքներից շատերում բողոքի հսկայական միտինգներ են տեղի ունեցել Իրլանդիայում գործադուլարարներին ջարդի ենթարկելու առիթով։

◆ Ծանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնը կարգադրել է Անդրկովկասեան երկաթուղիների կայարաններում նոր բացվող կայարանապետների ու նրանց օգնականների պաշտօնները յանձնել պաշտօնաթող զինուորականներին կամ զինուորական ծառայութեան մէջ գտնվող սպաներին, իրանց մերձաւոր իշխանութեան թոյլտուութեամբ։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ.
Հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է Թիֆլիսի բոլոր գրախանութներում և հեղինակի մօտ
ՓԻԼ. ԴՐ. Մ. ԽՈՍՏԻԿԵԱՆԻ

Իսրայէլի արքայան պատմութիւն

(Կրօնի դասագիրք ըստ նորագոյն աղբիւր.)
Վաճառվում են նաև «Կրօնապատմական փիլիսօփայական գրադարանի» հետևեալ գրքերը.
1) Ի՞նչ է կրօնը և ի՞նչ է բարոյականութիւնը.
2) Ի՞նչ է Աստուածաշունչը.
3) Բնագիտական և կրօնական աշխարհահայեացք։
(Ե.Հ.Կ.) 700. 5—3

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
Նիկ. Աբրահամեանի
հետևեալ հրատարակութիւնները.
I
ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ
երկաթ., կօլոնիալ, բակալ. և բամբակէ ապրանքների (առաջին անգամն է, որ լոյս է տեսնում հայերէն լեզուով), գինն է 2 ռուբ.։
II
Руководство торг. бухгалтеріи
въ связи съ керосинозав. производствомъ (2 допол. и исправл. изд.) Ц. 2 р. 50 к.
III
Таблица вычисл. процентовъ
отъ 1 до 360 дн. отъ 1/4 до 12% и на всѣ капиталы отъ 1 до 10,000 р. (2 изд.) Ц. 85 к.
IV
Журнальныя статьи
для опредѣл. дебета и кредита Ц. 75 к.
V
Общедоступная справочн. книжка
для слушателей и слушательницъ бухгалтерск. курсовъ и занимающихся конторскими дѣлами. Ц. 30 к.
Հեղինակի մօտ՝ Бухг. курсы Н. В. Абраамяна, Николаевская, 22 և գրավաճառանոցներում։
(Ե.Հ.Կ.) 680. 20-5

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԼԵԱՆԻ
Նոր երգերը
„ԱՆՋՈՒՐ ՊԱՐՏԷԶ“
Գինն է 20 կոպ.։
Գումարով գնողներին զեղչ։
Դիմել՝ Александрополь, Типографія «Ширакъ».
Երգերի եղանակները սովորել ցանկացողները կարող են դիմել հեղինակին՝ Գրիգոր Տալեանին։
(Կ.Ե.Հ.) 690. 4—4

Հայ ժողովրդական երգեր
Խմբագրեց
ՌՈՄԱՆՈՍ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ
Առաջին սերիա — վեց երգ։
Իւրաքանչիւրը 10 կոպէկ։
Ծախվում է բոլոր հայ գրախանութներում։ (Կ.) 710. 5—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ՄԷՍԷ
ՌՎՍԱՆԻԿ
Պատմական վէպ ժողովրդի ընթերցանութեան համար։
Գինը 70 կոպէկ։
Ճանապարհածախսով 85 կոպէկ։
Դիմել՝ Тифлисъ, типографія «Эсперанто», Айку Теръ-Аствацатрянцу.
(Հ. Կ.) 722. 3—1

Երաժիշտ Մ. ՎԱՐԴԻԿԵԱՆԻ
„ՏԱՒԻՂ“
մանկական երգարանը, ներդաշնակված դաշնամուրով, վաճառվում է Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում։
◆ Գինն է 50 կոպ. ◆
10 գրքից աւելի գնողներին կը լինի 30% զեղչ։
721. 1—1

ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ
գրավաճառանոցում վաճառվում են ամէն տեսակ
ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ
Թէ հայոց և թէ պետական դպրոցների համար։ Գումարով գնողներին զեղչ։ Պատուէրները կատարվում են ճշգութեամբ և արագ, միայն վերադիր վճարով։ Առանց կանխավճարի պատուէրը մնում է անկատար։
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазин «Новая Жизнь» Лазару Карапетяну.
(Հ. Կ.) 703. 3—2

ՔԱՄԱԼԵԱՆՑ Ս. դպրի
կազմած ԿՐՕՆԻ դասագրքերը Վեհափառ Հայրապետից թոյլատրված
Ա. տարի Բարոյախօսական առակներ և պատմուածներ Յիսուսի կեանքից . 15 կ.
Բ. Նահապետների կեանքը . . . 20 կ.
Գ. Մովսէսից մինչև Յերոբովամ . 35 կ.
Դ. Մարգարէներ. հրէից վիճակը մինչև Հերովդէս . . . . 40 կ.
Դիմել՝ Թիֆլիսի գրավաճառներին
Պատրաստ է տպագրութեան համար «Յիսուսի կեանքը», Ե. տարի։
(Հ.Կ.) 702. 5—2

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ „ОДОБРИНЪ“
Только МИХАИЛА ЛЕБЕДЕВА
Съ надписью „Этикетъ утвержденъ правит.“.
Это средство уничтожаетъ совершенно въ нѣсколько дней застарѣлыя мозоли и бородавки съ корнемъ.

Главный складъ: Кавакaзское Т-во Торговли Аптекар. Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ
(Կ.) 177. 0—24

ՀՐԱՒԷՐ
Քաղաքիս ս. Մինաս եկեղեցու չափահաս ծխականները՝ կիրակի, սեպտեմբերի 1-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, հրաւիրվում են յիշեալ եկեղեցու ծխական առաջին ընդհանուր ժողովի.
Օրակարգի հարցերն են
1) Դպրոցի վերաբացման խնդիրը.
2) Երկրորդ քահ. ունենալու խնդիրը.
3) Ընթացիկ հարցեր.
Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեան
(Ա. Օ.) 720. 2—2

Լոյս տեսաւ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՒ.ՔԱՀ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ
կազմած
Քրիստոնէական
„ՀԱՒԱՏ, ՅՈՅՍ ԵՒ ՍԷՐ“
Պատկերազարդ դասագիրքը
Պետական միջնակարգ դպրոցների IV և V դասարանների համար։
Երկրորդ տպագրութիւն (բարեփոխված)
Գինն է 30 կոպ.
Պահեստը գտնվում է «Գիր» գրավաճառանոցում։ Նոյն տեղն է գտնվում նաև նրա կազմած «Հայոց եկեղեցու համառօտ պատմութեան» դասագիրքը և վաճառվում է բոլոր գրավաճառների մօտ։
(Ա. Օ.) 714. 2—2

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ
կազմած դասագրքերը
Հայ հեղինակներ. Ե. տպ. 1 ր.
Համառօտ հայոց պատմութիւն պատկերազարդ 50 կ.
Դիմել՝ Թիֆլիսի գրավաճառներին, պահեստը «Գիր» գրախանութում։
(Հ.Կ.) 701. 5—2

Առևտրի և Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՈՍԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/2. Տելէֆօն № 976.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատեստատներ։
Գործնական պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լոնդոնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և գատ-գատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է ոտաբաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 284 ունկնդիր, որոնցից 53 հոգի իգական սեռից)։
Կուրսերի հիմնադիր՝ Տ. ՓԻԼՈՍԵԱՆ
(Ե. Հ. Կ.) 556. 0—22

ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐ
◆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ. ԽՄԲԱՊԵՏ ◆
ԵՒ
ԳԻՄՆԱԶԻԱՒԱՐՏ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ
Որոնում են պաշտօն հայկական դպրոցներում։
Հասցէն «Մշակի» գրասենեակ։
(Ա. Օ.) 716. 3—2

ՆՈՐԱՇԷՆԻ ս. Աստուածածնի ս. Մարիամեան եկեղեցական-ծխական օրիորդաց միդասեան դպրոցում բացվում է ազատ 12 դաս
◆ ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԻՑ և ԻՐԱԶՆՆՈՒԹԻՒՆԻՑ։ ◆
Ուսուցչուհիներից նրանք, որոնք ցանկանում են ստանձնել այդ դասերը և միևնոյն ժամանակ վարել դասարանական վարժուհու պաշտօնը, թող բարեհաճեն դիմել իրանց խնդիրքով դպրոցի աւագ վարժուհուն ամենայն օր առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև կէսօրվայ ժամը 1-ը, ներկայացնելով իրանց վկայականները։
709. 3—3

БОЛЬШОЙ СКЛАДЪ
ЭЛЕКТРИЧЕСКИХЪ МАШИНЪ
и принадлежностей всякаго рода
у Русскаго Электрическаго О-ва
„ДИНАМО“
электро-машино-строительные заводы въ Москвѣ.
(Бывшіе Русск. Элек. О-ва ВЕСТИНГАУЗЪ).
Отдѣлъ перепродажи:
Москва, Мясницкая, 13.
Тел. Адресъ: «ОМАНИД».
Перепродавцамъ специальныя цѣны.
(П. 105883) 10—4

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԱՏՉԵԼԻ

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
Գազի և էլեքտրականութեան փոխարէն ներքին և արտաքին լուսաւորութեան համար տալիս է «ԿՈՐՆԻՕՐ» լապտերը սկսած 750 մինչև 1200 մոմ։ Շահագործելու տեսակէտից ամենաշահաւէտն է։
Բոլորին մատչելի է իր գնով։
Ր. ՌՈՄԷՐՕՎՍԿԻ, Վիլնա, Р. Ромеровскій, Вильна.
Ֆաբրիկան և գրասենեակը՝ Կիէվսկայա փող., սեփ. տ. № 40. Фабрика и контора Кіевская улица соб. домъ № 40.
Պահանջվում են ամէնուրեք վստահելի գործակալներ։
(Կ.) (В. 44565.) 5—2

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Գ. ԵՒ Մ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՆԵՐԻ
Նիկօլայեվսկայա, 36, Վօրօնցովի արձանի մօտ։ Ընդունելութիւնը երեկոյեան ժամը 4—7-ը։
613. 50—17

ՇԱՐԺԻՉՆԵՐ ՌՈՒՍԱԿԱՆ **„ԱՒԱՆՍ“**
ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ, ՈՒՂՂԱՀԱՅԵԱՑ և ՆԱՒԱՅԻՆ
(Մշտական եւ շարժական)
1912 թիւ պատէնտային նոր մօդէլը մինչև 300 ուժի։
Ուժի մէկ միութեան համար մէկ ժամում ծախսվում է 5/8 ֆ. նաւթ։
Ջրաղացների սարք ու կարգ։

Արժանացել է 60 մէդալի եւ ամենաբարձր պարգեւների։
Ռուսիայում գործածութեան մէջ են 4200 «ԱՒԱՆՍ»։
Նասօսների և էլեքտրական կայարանների ՍԱՐՔ ու ԿԱՐԳ։
ՋԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ.
ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ **Է. Ա. ԷԴԵՆԲԵՐԳԻ** ԲԱԳՒՈՒՄ։
Կ. 522. 0—11

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆԵԿԱՅԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ I-ԻՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ ԵՐԿՍԵՌ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
(XIV տարի)
Դասընթացքներում աւանդվում են իտալական կրկնակի սիստեմով հաշւապահութիւն համապատասխան արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերին, առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. թղթակցութիւն, առևտր. իրաւունք, սղագրութիւն և ցանկացողներին սովորեցնում են գրող մեքենայի վրա։
Պարապմունքների սկիզբն է սեպտեմբերի 16-ից 1913 թ.։
Դասընթացքները տևելու են 6 ամսից ոչ պակաս։ Զբաղմունքները երեկոները՝ շաբաթական 3 անգամ։ Վճարը 40 ր. ամբողջ դասընթացքի համար։
Խնդրագրերը՝ յանուն Թիֆլիսի Առևտրական Դպրոցի վերատեսչի՝ ընդունվում են դպրոցի դիւանատանը առ. ժ. 10—1-ը։ (Կ.Ե.Հ.) 614. 12—12

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՒ ԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ԱՌԱՋԻՆ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ
Ն. Ռ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
(Դոյութիւն ունի 1895 թ.)
Հեղինակ առևտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի հայոց եւ ռուսաց լեզուով և այլն. հարուստ հրատար.։
Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առևտրական գիտութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով։
Դասընթացքներում անցնում են.—Առևտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ իւրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առևտր. թւաբանութիւն, առևտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առևտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։
Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտօնի վրա գրել։
Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։
Վկայագրերը տրվում են մինիստրութեան թոյլտուութեամբ։
Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1913 թ.։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնն ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Կուրսերը առաջարկում են ցանկացողներին ունենալ իրանց առևտր. գործերի համար գործնակ. և տեսականապէս պատրաստված հաշւապահներ, օգնակ., կօնտր. և այլ առևտր. ծառայողներ դիմել կուրսերի հիմնադրին։
Կուրսերի ընթացաւարտների թիւը անցնում է 2000 հոգուց։
Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.
(Կ. Հ. Ե.) 576. 0—17

ԲԱԺՈՒՆԻԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑ

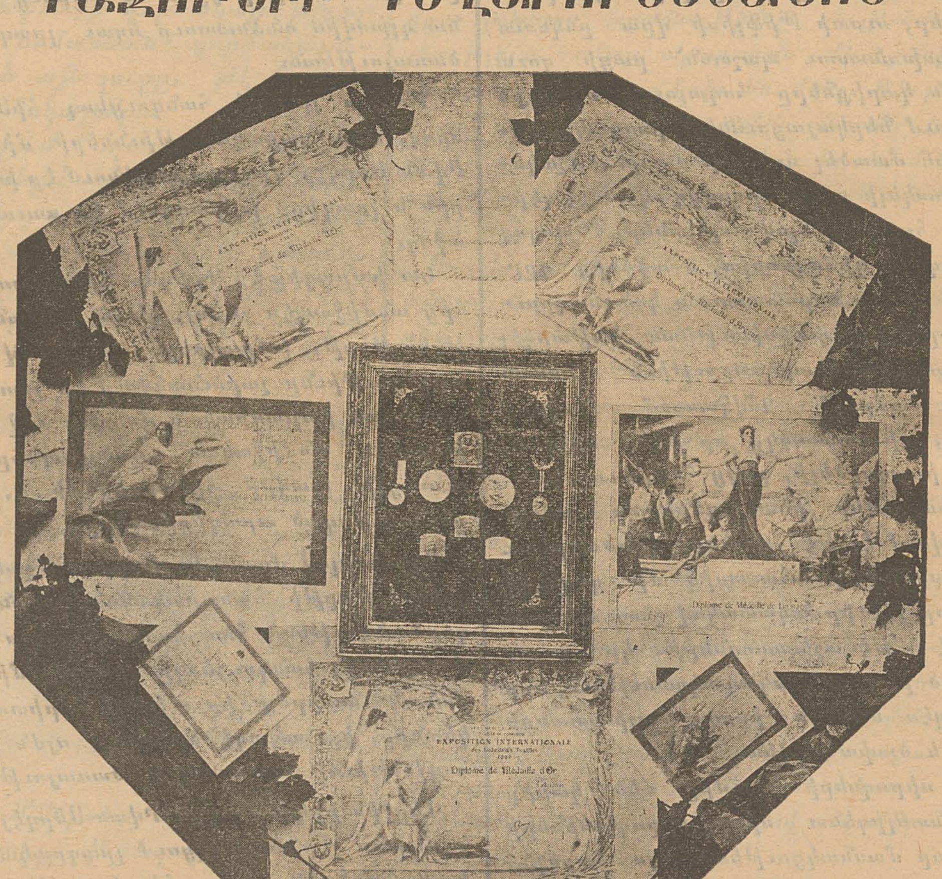

Նկարիչ բազմարուեստագէտ և կանանց ձեռագործի մասնագէտ Պետրոս Բաժունին, հաստատվելով Թիֆլիսում ընդունում է աշակերտներ և աշակերտուհիներ։
Մասնագիտութեան ընթացքը 3 տարի։
Աշակերտը վճարում է կանխիկ 10 ռուբլի և ապա ամսական 6 ռուբլի, վկայական ստանալու միջոցին 50 ռուբլի։
Աշակերտուհիները կը սովորեն՝ 1) Գծագրութիւն, 2) Ջրանկար, 3) Իւղանկար, 4) Ասեղնագործութիւն և Ասեղնագործական նկարչութիւն, 5) Փորագրութիւն։
Դիմել Միքայէլեան փողոց № 59.
Արհեստանոցը բաց է ցանկացողների համար ամեն օր։ 711. 3—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный